

Aralık 2022

Yıl: 6 Sayı: 2 ss. 233-247

Makale Türü: Araştırma Makalesi

Geliş Tarihi: 29.10.2022

Kabul Tarihi: 29.12.2022

ISSN: 2619-9408

December 2022

Volume: 6 Issue: 2 pp. 233-247

Article Type: Research Article

Submitted: 29.10.2022

Accepted: 29.12.2022

YURT DIŞINDA ANA DİLİ OLARAK TÜRKÇE ÖĞRETİMİ: BİR META-TEMATİK ANALİZ*

Yakup ALAN* Nurşat BİÇER**

Öz

İkinci Dünya Savaşı'nda sonra yaşanan endüstriyel gelişimler neticesinde, özellikle Avrupa ülkelerinde işçi ihtiyacı ön plana çıkmış ve bu ihtiyacın karşılanması amacıyla işgücüne yönelik göçler yaşanmaya başlamıştır. Türkiye de var olan işgücü ihtiyacını karşılayan ülkelere biri olmuş, bunun neticesinde de milyonlarca Türk vatandaşı farklı ülkelere göç etmiştir. Göç eden vatandaşların çocuklarının iki dilli ortamda dünyaya gelmesi de ana dili olarak Türkçe öğretimi faaliyetlerinin ön plana çıkmasında etkili olmuştur. Bu çalışmanın amacı da yurt dışında ana dili olarak Türkçe öğretim faaliyetlerine yönelik hazırlanan çalışmaları meta-tematik analiz çerçevesinde inceleyerek mevcut durumu ortaya koymaktır. Belirlenen amaç doğrultusunda Google Akademik, TR Dizin, EbscoHost, Web of Science gibi veri tabanlarından faydalanılmıştır. 2010-2021 yılları arasında hazırlanan yurt dışında ana dili olarak Türkçe öğretimi konulu görüşme, gözlem, günlük verilerini içeren nitel çalışmalar analize dâhil edilmiştir. Çalışmada veriler, içerik analizinden faydalanılarak çözümlenmiş ve incelenen nitel çalışmalarda değinilen bulgulardan hareketle temalara ulaşılmıştır. Çalışmada; öğretmenlerin daha çok sorumluluk bilinciyle yurt dışında Türkçe öğrettikleri, bazı kurumların Türkçe öğretimini destekledikleri ancak destek vermeyen kurumların da olduğu, Türkçe öğretimi için hazırlanan programda ve ders kitaplarında sorunların olduğu, ikinci dilin ana dili olumsuz etkilediği, ailenin ve çevrenin genellikle Türkçe derslerini desteklediği gibi sonuçlara ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Ana dili, Türkçe öğretimi, yurt dışında ana dili olarak Türkçe öğretimi, meta-tematik analiz.

Teaching Turkish Abroad as a Mother Language: A Meta-Thematic Analysis

Abstract

As a result of the developments after the Second World War, more workers were especially in European countries needed for the industry. The workforce migration was a way of meeting this need. As a result, millions of Turkish citizens have migrated to different countries. The fact that the children of the emigrated citizens were born in a bilingual environment has also been effective in bringing to the forefront the activities of teaching Turkish as a mother language. The purpose of this study was to reveal the current situation by examining the studies about teaching Turkish abroad as a mother tongue within the framework of meta-thematic analysis. In line with the determined purpose, the qualitative studies on teaching Turkish abroad as a mother language that used interviews, observations, and diary data as data collection method and that were conducted between 2010-2021 were included in the analysis. The studies were accessed at the databases such as TR Dizin, EbscoHost, Google Academic, Web of Science. The data were analyzed using content analysis and the themes were determined based on the findings of the qualitative studies

* Bu çalışma, 4 Haziran 2022 tarihinde gerçekleştirilen "Türk Diasporasında Ana Dili ve Çift Dillilik Sempozyumu"nda sunulan bildirinin genişletilmiş hâlidir.

* Doç. Dr., Kilis 7 Aralık Üniversitesi, Kilisli Muallim Rifat Eğitim Fakültesi, Türkçe Eğitimi ABD, alanyakup@gmail.com, ORCID: 0000-0002-9888-1357.

** Doç. Dr., Amasya Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe Eğitimi ABD, nursatbicer@gmail.com, ORCID: 0000-0003-3680-7052

examined. The followings have been concluded as a result of the analysis of the data: teachers teach Turkish abroad with a sense of responsibility; some institutions support Turkish teaching; there are problems with the curriculum and textbooks; the second language affects the mother tongue negatively; the family generally support Turkish lessons.

Key Words: Mother language, teaching Turkish, teaching Turkish abroad as a mother language, meta-thematic analysis.

Giriş

Göç üzerine ortaya atılan tanımlar her ne kadar göç olgusunun niteliklerini tam olarak kapsayamasa da (Faist, 2020); çeşitli sebeplerle insanların bireysel olarak veya topluluk hâlinde bir ülkeden başka bir ülkeye, bir yerleşim yerinden başka bir yerleşim yerine gitme işi (TDK, 2011) veya insanların bir bölgeden diğerine gitmesi ve orada nispeten kalıcı yerleşmesi (Joshi, 1999) olarak tanımlanabilir. Bireylerin çeşitli nedenlerden dolayı yaşadığı yeri değiştirmesi, gittiği yere yerleşmesi ve yaşamının belli bir süresini orada geçirmesi (Ekşi, 2002) olarak da ele alınabilen göç; insanlık tarihinin başlangıcından günümüze kadar insanların önemli tercihlerinden biri olmuştur. İlk zamanlarda açlık, kıtlık, iklim şartları gibi nedenlerle gerçekleştirilen göç hareketleri günümüzde daha çok siyasi, ekonomik, savaş, eğitim ve iş gibi nedenlerle yapılmaktadır (Akıncı, Nergiz ve Gedik, 2015). İçinde bulunduğumuz göç çağında (Burak ve Amaç, 2021) Türkiye de coğrafi konumu, ekonomisi, insan gücü gibi nedenlerle hem farklı ülkelere göç alan hem de yine farklı ülkelere göç veren bir ülke olmuştur. Özellikle İkinci Dünya Savaşı'nın etkilerini yok etmek, üretimi canlandırmak, şehirleri iskân etmek gibi çeşitli nedenlerle işçiye ihtiyaç duyan Avrupa ülkeleri, Türkiye'den de iş gücünü karşılayabilecek insan talebinde bulunmuş ve çok sayıdaki Türk vatandaşı Avrupa'ya göç etmiştir (Sönmez, 2020). 1961 yılından 1974 yılına kadar iş gücü açığı bulunan Batı Avrupa ülkelerinin birçoğu ile işçi talebinin karşılanmasına yönelik anlaşmalar imzalanmıştır (Gelekcı, 2010). 1961 yılında Almanya ile imzalanan anlaşma neticesinde başlayan bu süreç 1964'te Belçika, Avusturya ve Hollanda, 1965'te Fransa, 1967'de ise İsveç ile imzalanan anlaşmalar ile devam etmiştir (Canatan, 1990). Bir süre çalıştıktan sonra Türkiye'ye geri dönecekleri düşüncesiyle Avrupa'ya ilk giden nesil misafir olarak nitelendirilmiş (Kırmızı, 2016) ancak evlilik, doğum, kalıcı işe girme, iş yeri açma gibi sebeplerle insanlar artık geri dönme düşüncesinden vazgeçmişlerdir. Almanya'ya göç ile başlayan ve sonrasında diğer ülkelerle devam eden göç hareketleri neticesinde de günümüzde yaklaşık olarak 4 milyon vatandaşımız Avrupa ülkelerinde yaşamaktadır.

Birinci kuşak olarak adlandırılan ilk giden neslin altmış yılı aşkın süre boyunca Avrupa ülkelerinde yaşaması, evlilik gerçekleştirilmesi veya ailesini de yanına alması sonucunda dördüncü kuşağa ulaşılmıştır. Bu kuşaklar evde, aile içinde veya yakın çevrede ana dilleri olan Türkçeyi, sosyal ortamlarda ve eğitim kurumlarında ise buldukları ülkenin dilini birlikte öğrenerek iki dilliler topluluğunun içine girmektedir (Demir, 2010).

Dilin ortaya çıkışından beri süregelen bir kavram (Grosjean, 1982) olan iki dillilik; Oruç'a göre dar ve geniş olmak üzere iki açıdan ele alınabilmektedir. Buna göre geniş anlamda iki dillilik, iki dilin de dil bilimsel yapılarını kullanabilme ve bu dillerde iletişimsel yeteneğe sahip olma, dar anlamda ise her iki dili de ana dili gibi veya ana diline yakın bir şekilde kullanma becerisine sahip olma olarak tanımlanabilmektedir (Oruç, 2016). Weinrich'e (1968) göre ise iki dili de alternatif şekilde kullanma pratiğine iki dillilik, iki dili aktif olarak uygulayan kişiye de iki dilli adı verilmektedir. Doğumlarından itibaren iki farklı dilin kullanıldığı ortamlarda büyüyen çocuklar tabii yollarla bu iki dili de edinebilmektedir (Yazıcı & Genç İter, 2008) ve iki dili de kullanabilen bu bireylerin sahip olduğu çeşitli özellikler vardır. Rolffs'a (2009) göre iki dilli bireylerin; her iki dili de bir arada kullanabilme, iki dili de bilme ve anlama, iki dilde de düşünme ve hissetme, ana dilini koruma ve zengin bir kaynağa

sahip olma gibi özellikleri vardır. Yani iki dillilik, her iki dili de konuşan için büyük bir kazançtır (Biçer ve Alan, 2018).

Düşüncenin yaratıcısı dildir ve insanların kendi kültürel gelişimini sağlamasının ön şartı ana dilini ve toplumda konuşulan dilin öğrenilmesidir (Özdemir ve diğ., 2009). Cummins (1976) de iki dilli bireylerin hem karşılaşacakları sorunların üstesinden gelmeleri hem de iki dilliliğin avantajlarından yararlanmaları için kendilerini yeterli seviyeye getirmeleri gerektiğini belirtmektedir. Burada üzerine vurgu yapılan husus, bireylerin sadece yaşadıkları toplumun dilini değil ana dillerini de yeterli seviyede öğrenme ve kullanabilmeleridir. Çünkü, ana dili yeterliğine sahip olamayan bireylerin ikinci dilde kendilerini doğru ve etkili bir şekilde ifade etmeleri mümkün olamamaktadır (İnce, 2011). Ana dili yeterliklerine sahip olan bireyler ise içinde bulunduğu toplumun dilini de kolayca öğrenebilmekte, duygu ve düşüncelerin o dille rahat bir şekilde aktarabilmektedir (Şen, 2010). Bir bireyin benlik gelişimi ile ana dili kullanımı arasında doğru orantı olduğu (Hassanzadeh & Nesa, 2011) düşünüldüğünde ana dili edinmenin ne kadar önemli olduğu daha da netleşmektedir. Avrupa ülkelerinde yaşayan iki dilli Türk çocukları da hem ulusal kimliklerini kazanmak için Türkçeyi hem de hayatlarını devam ettirebilmek için yaşadıkları ülkenin dilini öğrenmek zorundadır (Özdemir ve diğ., 2009). Ancak yapılan araştırmalara göre iki dilli göçmen çocuklarının hem ana dillerinde hem de içinde yaşadıkları ülkenin dilinde istenilen seviyeye çıkamadıkları tespit edilmiştir (Yıldız, 2012; Gelekçi, 2010). Sarı'ya (2001) göre iki dilli çocukların karşılaştığı sorunların başında söyleneni anlamama ve kendini ifade edememe gelmektedir.

Yurt dışında yaşayan Türk vatandaşlarının eğitim ve öğrenim ile ilgili hizmetlerinden Millî Eğitim Bakanlığı sorumludur (Millî Eğitim Temel Kanunu, 1998, s.13). Bu bağlamda 2006 yılında Millî Eğitim Bakanlığı tarafından Yurt Dışındaki Türk Çocukları için Türkçe ve Türk Kültürü Öğretim Programı hazırlanmıştır. 2009 yılına gelindiğinde de bu program yürürlükten kaldırılmış ve aynı isimle yeni bir program hayata geçirilmiştir. 2018 yılında ise Türkçe ve Türk Kültürü Dersi Öğretim Programı (1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 ve 8. Seviyeler) adı altında yeni bir program yayımlanmıştır. Yayımlanan programda Türkçe ve Türk Kültürü dersinin amacı verilmiş, bu amaç doğrultusunda da yurt dışındaki Türk çocuklarının Türkçeyi etkili bir şekilde edinmesini sağlamak ve onların Türkçe dinleme, konuşma, okuma ve yazma becerilerini geliştirmek hedeflenmiştir (MEB, 2018).

Millî Eğitim Bakanlığı tarafından yürütülen faaliyetler dışında Türkçe öğretmen amacıyla Yunus Emre Enstitüsü, Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı, Maarif Vakfı, elçilikler ve özel kurum ve kuruluşlar tarafından yürütülen faaliyetleri de saymak mümkündür.

Alan yazın taraması yapıldığında yurt dışında yaşayan iki dilli Türk çocuklarının Türkçe öğrenme faaliyetlerine yönelik birçok çalışmanın yapıldığı görülmektedir. Bu çalışmaların bir kısmının sadece belirli bir ülkede yaşayan çocukların Türkçe öğrenme süreçlerine yönelik olduğu tespit edilmiştir (Arıcı ve Kırkılıç, 2017; Arslangiray ve Özdemir, 2016; Aydın, 2013; Aydın ve Gün, 2018; Baştuğ ve Kara, 2018; Ekmekçi, 2012; Gelekçi, 2010; Kaladeroğlu ve Zorluoğlu, 2018; Kızılemeşe ve Okur, 2020; Oksal ve Güner, 2017; Parlak ve Alkan, 2014; Sönmez, 2018; Yaman ve Dağtaş, 2015; Yıldız ve Öztürk, 2013) Farklı ülkelerde yaşayan Türk çocuklarının ana dili öğrenme süreçleriyle alakalı çalışmalara da rastlanılmaktadır (Belet Boyacı ve Genç Ersoy, 2015; Karababa ve Karagül, 2014; Karadağ ve Baş, 2019; Şen ve Burgul Adıgüzel, 2018). İlgili alanyazın incelendiğinde nicel, nitel ve karma çalışmalar olmakla birlikte yurt dışında ana dili olarak Türkçe öğretiminin genel görünümünü ortaya koyan bir meta-tematik analiz çalışmasına rastlanılmamıştır. Bu çalışmanın amacı ilgili alanda tespit edilen boşluğa nitel ve tematik açıdan yorumlayıcı bir bakış açısı kazandırmak böylece yurt dışında ana dili olarak Türkçe öğretim faaliyetlerine yönelik hazırlanan çalışmaları meta-tematik analiz çerçevesinde inceleyerek mevcut durumu ortaya koymaktır. Ortaya çıkarılan bulgu ve

sonuçlar ile yurt dışında ana dili olarak Türkçe öğretimi konusunda faaliyetler yürüten uygulayıcılara, paydaşlara ve program hazırlayıcılara detaylı bir kaynak oluşturulması düşünülmektedir.

Yöntem

Araştırmanın Modeli

Bu çalışmada, yurt dışında ana dili olarak Türkçe öğretimi faaliyetlerinin durumunun belirlenmesine katkı sunacak nitel boyutlu katılımcı görüşlerini içeren çalışmaların incelenmesine ve bu çalışmaların meta tematik analizine yer verilmiştir. Meta-tematik analiz, doküman incelemesini temele alan, sözel içerikli bir analiz süreci barındıran, tema ve kodlar oluşturarak araştırmaların nitel bulgularını birleştiren bir analiz şekli olarak verilebilir (Batdı ve Atik, 2020). Yani meta-tematik analizde, çalışmanın yapılacağı konuda daha önceden oluşturulmuş ve nitel verilere dayalı olan çalışmalardaki verilerden hareketle yeniden temalar ve kodlar oluşturma süreci söz konusudur (Batdı, 2019).

Verilerin Toplanması

Çalışmada belirlenen amaç doğrultusunda Yükseköğretim Kurulu Tez Merkezi ve Google Akademik, TR Dizin, EbscoHost, Web of Science gibi veri tabanlarından faydalanılarak 2010-2021 yılları arasında hazırlanan yurt dışında ana dili olarak Türkçe öğretimi konulu çalışmalar toplanmıştır. Bu şekilde 146 çalışmaya ulaşılmıştır. Ulaşılan çalışmaların sadece makale olmasına kriteri gözetilmiş ve 58 çalışma sempozyum bildirisi vs. olduğu için çıkarılmıştır. Geriye kalan 88 çalışmanın da bir kısmının nicel olması, bir kısmının ise sadece doküman incelemesine dayalı olması bu çalışmalardan bazılarının çalışma kapsamına alınmamasına neden olmuş ve 20 nitel çalışma analize dahil edilmiştir.

Verilerin Analizi

Çalışmada elde edilen verilerin analizinde içerik analizi yaklaşımından yararlanılmıştır. Bu bağlamda 20 nitel çalışmanın içerdiği mesajlar Tavşancıl ve Aslan'ın (2001) da belirttiği üzere sistematik olarak sınıflandırılmış, bunlardan kodlar ve temalar çıkarılmış, daha sonra ise bu verilerden çıkarımlarda bulunulmuştur. Çalışmada elde edilen veriler her iki araştırmacı tarafından ayrı ayrı kodlanmış daha sonra bu kodlar üzerinden görüş birliği sağlanmıştır. Görüş birliğinin sağlanmasının ardından elde edilen kodlar MAXQDA programı aracılığıyla görselleştirilmiştir.

Araştırma ve Yayın Etiği

Bu çalışmada, Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi'nde belirtilen tüm kurallara uyulmuştur. Yönergede *Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiğine Aykırı Eylemler* başlığı altında açıklanan eylemlerden hiçbiri gerçekleştirilmemiştir.

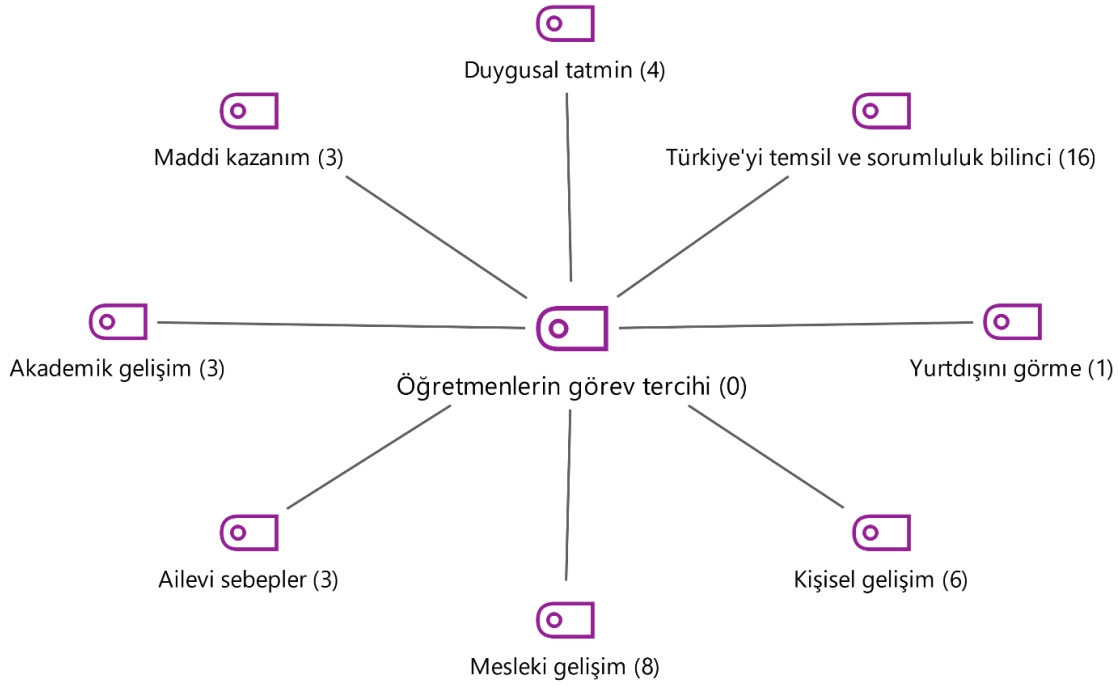
Etik Kurul İzni

Çalışmada incelenen veriler daha önceden oluşturulmuş dokümanlardan elde edildiğinden çalışma için etik kurul izni alınmamıştır.

Bulgular

Çalışmanın bu bölümünde, incelenen çalışmalardan toplanan veriler ortak bir düzlemde ele alınmış, yeniden tema ve kodlar şeklinde sunulmuştur.

Öğretmenlerin Yurt Dışında Türkçe Öğretme Nedenleri

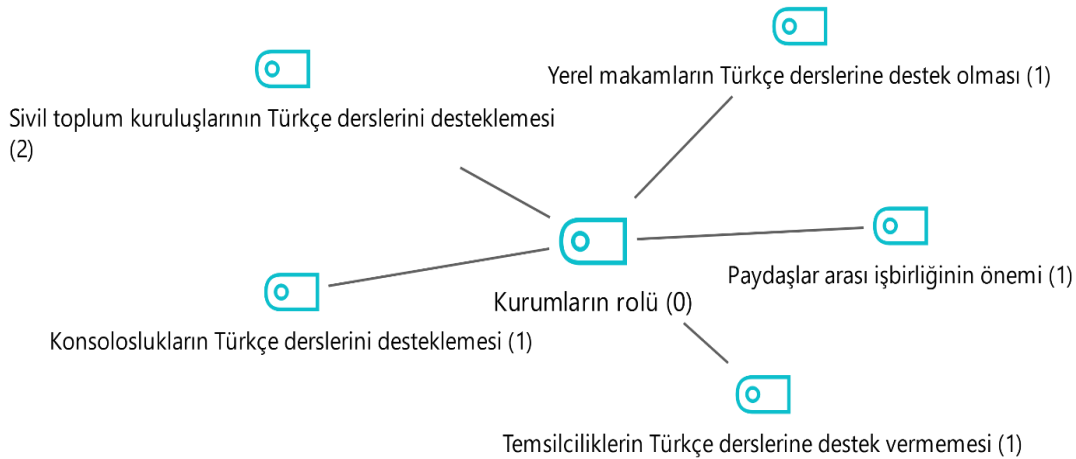

Şekil 1: Öğretmenlerin Yurt Dışında Türkçe Öğretme Nedenleri

İki dilli Türk çocuklarına Türkçe öğretmek amacıyla yurt dışına giden ve orada görevlerini sürdüren öğretmenlerin neden o ülkelere gittikleri ve Türkçe öğrettiklerine yönelik görüşleri incelendiğinde öğretmenlerin Türkiye'yi temsil ve sorumluluk bilinci, mesleki gelişim, kişisel gelişim, duygusal tatmin, ailevi sebepler, akademik gelişim, maddi kazanım ve yurt dışını görme isteği gibi nedenlerle bu görevi üstlendikleri görülmektedir. Öğretmenlerin birçoğu Türkiye'yi temsil ve sorumluluk bilinci ($f=16$), mesleki gelişim ($f=8$) ve kişisel gelişim ($f=6$) gibi nedenlerle bu işi yaptıklarını belirtmiştir.

Yurt Dışında Türkçe Öğretiminde Kurumların Rolü

İki dilli Türk çocuklarına yönelik gerçekleştirilen Türkçe öğretimi çalışmalarına destek verme, fırsatlar sağlama ve iş birliği yapma konusunda kurumların rolüne yönelik görüşlere Şekil 2'de yer verilmiştir.

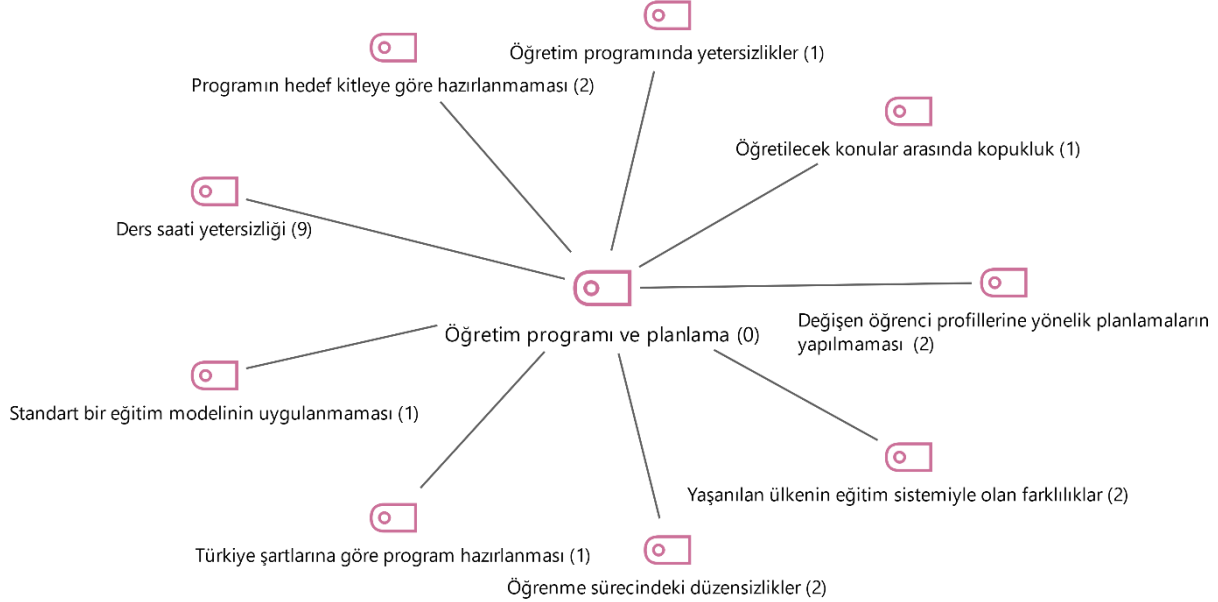
Şekil 2: Yurt Dışında Türkçe Öğretiminde Kurumların Rolü

Şekil 2 incelendiğinde, kurumların iki dilli Türk çocuklarının Türkçeyi öğrenmeleri için gerçekleştirilen öğretim faaliyetlerini genel anlamda desteklediklerine yönelik görüşlerin sunulduğu görülmektedir. Hem konsoloslukların hem sivil toplum kuruluşlarının hem de yerel makamların Türkçe derslerini destekledikleri ve iş birliği yaptıkları tespit edilmiştir. Ayrıca görüşlerde, iş birliğinin önemi vurgulanmış, Türkçe öğretimi sürecinin daha verimli geçmesi için atılması gereken adımların

başında geldiği vurgulanmıştır. Bazı temsilciliklerin Türkçe öğretimi faaliyetlerine yönelik herhangi bir desteğinin olmadığına yönelik görüşler de mevcuttur.

Öğretim Programları ve Planlama

Yurt dışında ana dili olarak Türkçe öğrenen bireyler için hazırlanmış programlar ve bu sürecin planlanmasıyla ilgili görüşler Şekil 3'te sunulmuştur:

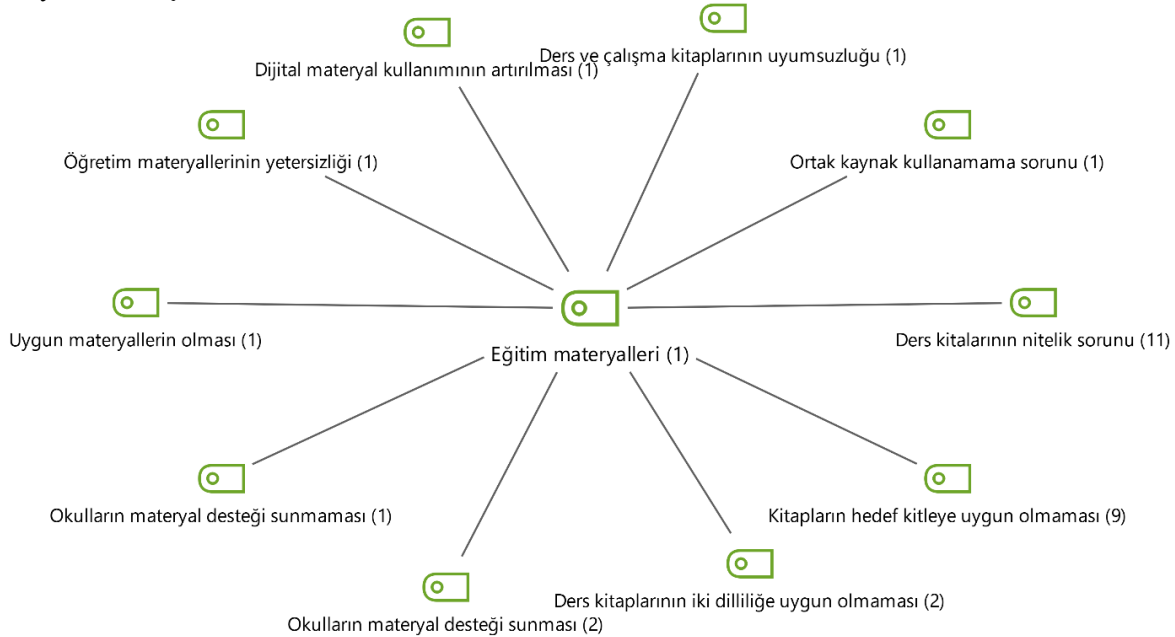

Şekil 3: Öğretim Programları ve Planlama

Şekil 3'te uygulanan programlar ve sürecin planlanmasıyla ilgili görüşler yer almaktadır. Buna göre yurt dışında ana dili olarak Türkçe öğrenen çocuklara yönelik öğretim programları ve planlamalarla ilgili daha çok sorunların dile getirildiği görülmektedir. Bu süreçte en fazla karşılaşılan sorun ders saatlerinin yetersiz olmasıdır ($f=9$). Bunu öğrenme sürecindeki düzensizlikler ve bulunulan ülkenin eğitim sistemiyle olan farklılıklar takip etmektedir. Ayrıca, programın hedef kitleye göre yapılmaması, standart bir modelin uygulanmaması, Türkiye şartlarına göre program hazırlanması, programın yetersiz olması, konular arasında kopukluklar olması ve öğrenci profillerinin dikkate alınmaması gibi sorunların olduğu da tespit edilmiştir.

Türkçe Öğretmek Amacıyla Kullanılan Materyaller

İki dilli Türk çocuklarına Türkçe öğretiminde kullanılan materyallerle ilgili görüşlere Şekil 4'te yer verilmiştir:

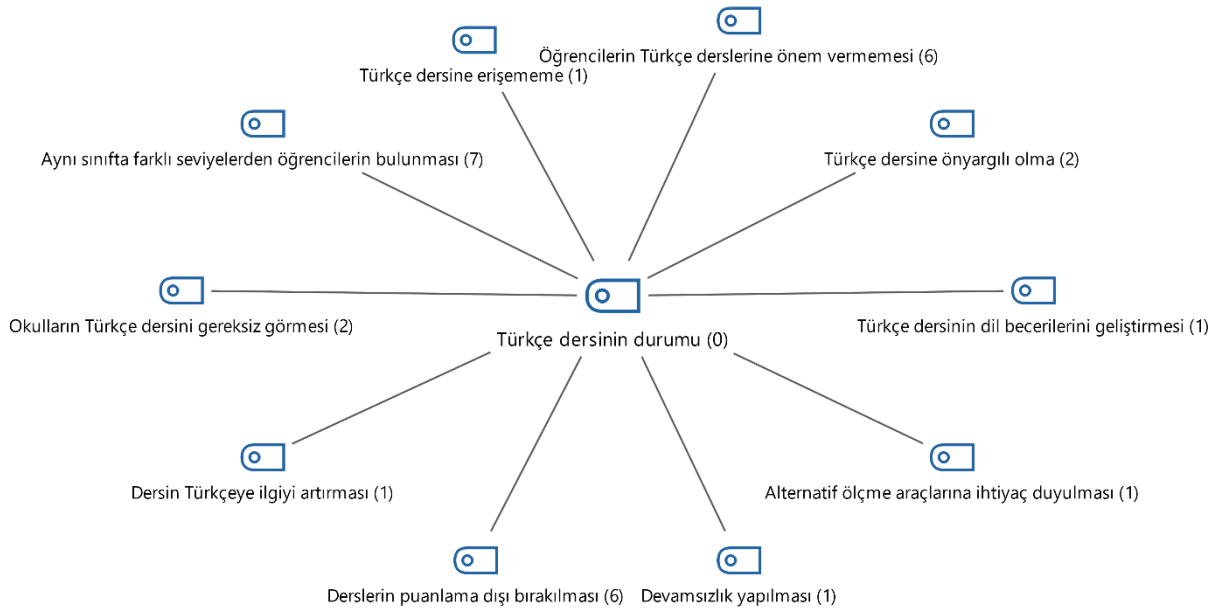

Şekil 4: Türkçe Öğretmek Amacıyla Kullanılan Materyaller

Yurt dışında ana dili olarak Türkçe öğrenen çocuklar için kullanılan materyallerle ilgili görüşler incelendiğinde, materyallere yönelik olumlu ve olumsuz görüşlerin sunulduğu görülmektedir. Buna göre; materyallerin Türkçe öğretimi için uygun olması ve kurumların yeterli materyal desteği sağlaması olumlu görüşlerdendir. Görüşlerin büyük kısmını oluşturan olumsuz görüşlere göre ise ders kitaplarının nitelikli olmaması ($f=11$) ve kitapların hedef kitleye uygun olmaması ($f=9$) en önemli sorunlardandır. Ayrıca, bazı okulların materyal desteği sağlamaması, ders ve çalışma kitaplarının uyumsuz oluşu, kitapların hedef kitleye ve iki dilliliğe uygun olmaması, materyallerin yetersiz olması ve ortak kaynak kullanılmaması karşılaşılan diğer sorunlardandır. Görüşlerde, dijital materyallerin artırılmasına yönelik öneri sunulduğu da görülebilmektedir.

Türkçe Dersinin Durumu

Yurt dışında gerçekleştirilen Türkçe dersinin durumuna yönelik görüşlere Şekil 5'te yer verilmiştir:

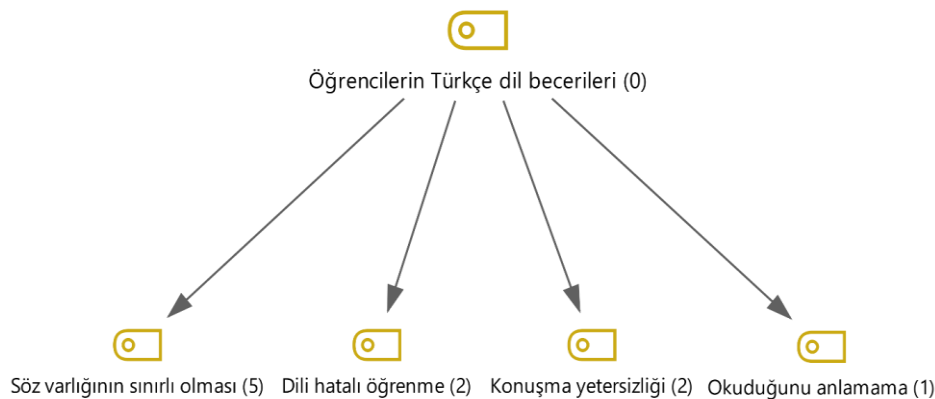

Şekil 5: Türkçe Dersinin Durumu

Şekil 5 incelendiğinde, yurt dışında gerçekleştirilen Türkçe derslerine yönelik olumlu görüşlerin verildiği, ancak daha çok olumsuz görüşlerin sunulduğu görülmektedir. Dersin Türkçeye olan ilgiyi artırması ve dil becerilerini geliştirmesi sunulmuş olan olumlu görüşlerdir. Buna karşın öğrencilerin Türkçe dersine önem vermemesi, derse karşı önyargılı olunması, devamsızlık yapılması, derslerin puanlama dışı bırakılması, okulların dersi gereksiz görmesi, aynı sınıfta farklı seviyelerden öğrencilerin bulunması ve alternatif ölçme değerlendirme araçlarına ihtiyaç duyulması verilmiş olan olumsuz görüşlerdendir.

Öğrencilerin Türkçe Dil Becerilerinin Durumu

Yurt dışında ana dili olarak Türkçe öğrenen iki dilli bireylerin, Türkçe dil becerilerine ilişkin bulgulara Şekil 6'da yer verilmiştir:

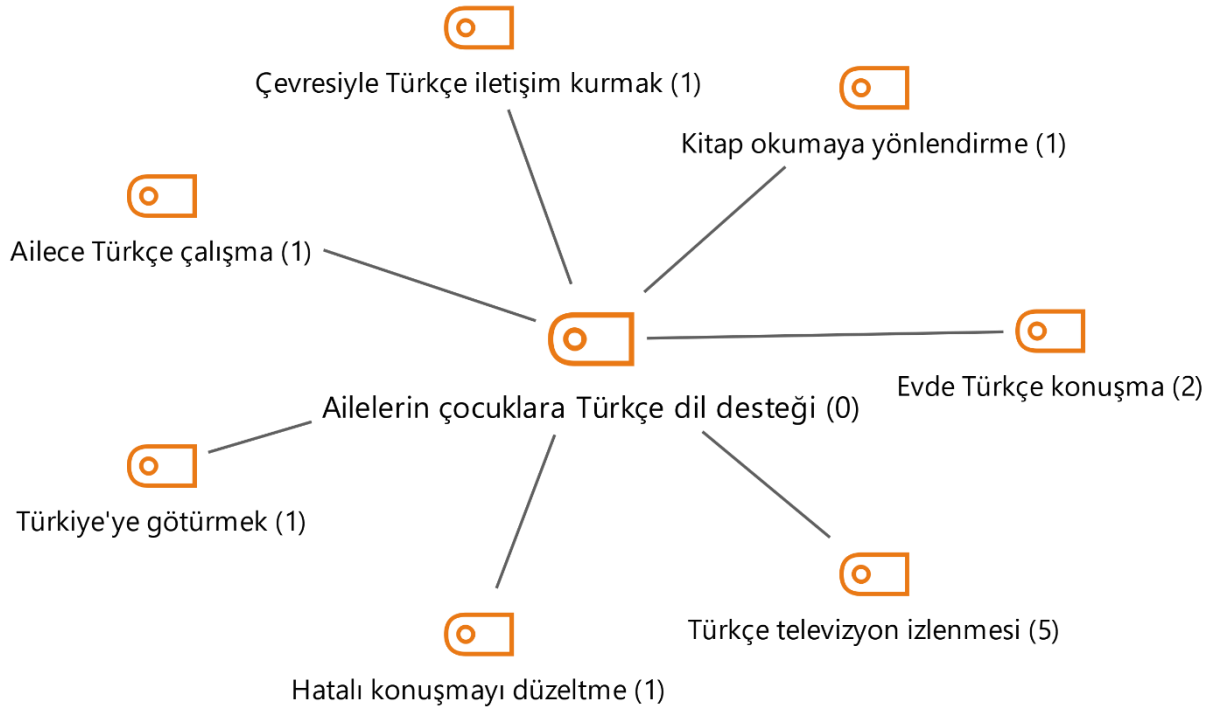

Şekil 6: Öğrencilerin Türkçe Dil Becerileri

Ana dili olarak Türkçe öğrenen iki dilli Türk çocuklarının Türkçe dil becerilerinin durumuna ilişkin bulgular incelendiğinde, öğrencilerin daha çok söz varlığının yetersiz olmasından ($f=5$) dolayı sorunlar yaşadıkları görülmektedir. Bu eksikliği dili hatalı öğrenme ve konuşma yetersizliği takip etmektedir. İki dilli çocukların duygularını, düşüncelerini Türkçeyi kullanarak tam olarak aktaramadıkları sunulan görüşler arasında yer almaktadır. Sözcük varlığının yetersizliğinden de oldukça fazla etkilenebilecek olan bu durumu, okuduğunu anlayamama sorununun takip ettiği tespit edilmiştir.

Ailelerin Çocuklara Sunduğu Destek

İki dilli Türk çocuklarına, aileleri tarafından sunulan Türkçe dil desteğine ilişkin bulgular Şekil 7’de verilmiştir:

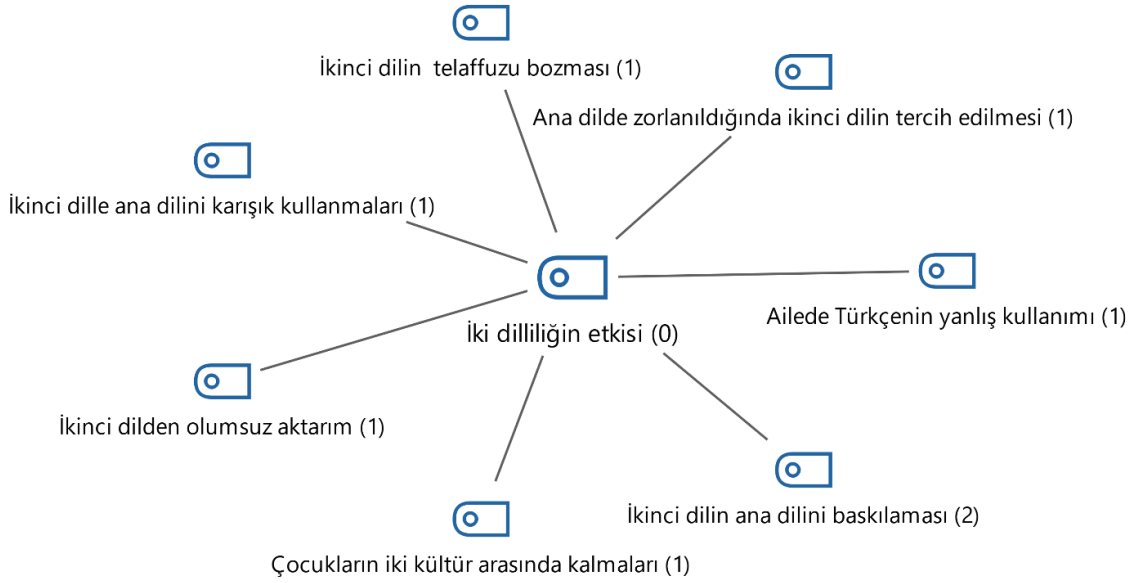

Şekil 7: Ailelerin Çocuklara Sunduğu Türkçe Dil Desteği

Şekil 7 incelendiğinde ailelerin, çocuklarının Türkçe öğrenmesi amacıyla çeşitli destekler sunduğu, onlarla ilgilendiği ve bu konuda hassas oldukları görülmektedir. Buna göre ailelerin birçoğu evlerinde Türkçe televizyon kanallarını tercih ettiklerini belirtmiştir. Bununla birlikte çocukların Türkçeyi öğrenebilmeleri için evde Türkçe konuşulması da diğer bir bulgudur. Ailece Türkçe çalışılması, çocukları Türkçe kitap okumaya yönlendirme ve çocukların yaptıkları hataların düzeltilmesi de yine ailelerin çocuklara sağladığı destekler olarak verilebilir. Ayrıca çevrenin de Türkçe konuşması ve çocukların buna teşvik edilmesi de sadece ailelerin değil aslında o bölgelerde yaşayan tüm Türk vatandaşlarının bu konuda destek sunduğunu göstermektedir.

İki Dilliliğin Türkçe Üzerindeki Etkisi

İki dilli birey olmanın Türkçe üzerindeki etkilerine yönelik görüşlere Şekil 8’de yer verilmiştir:

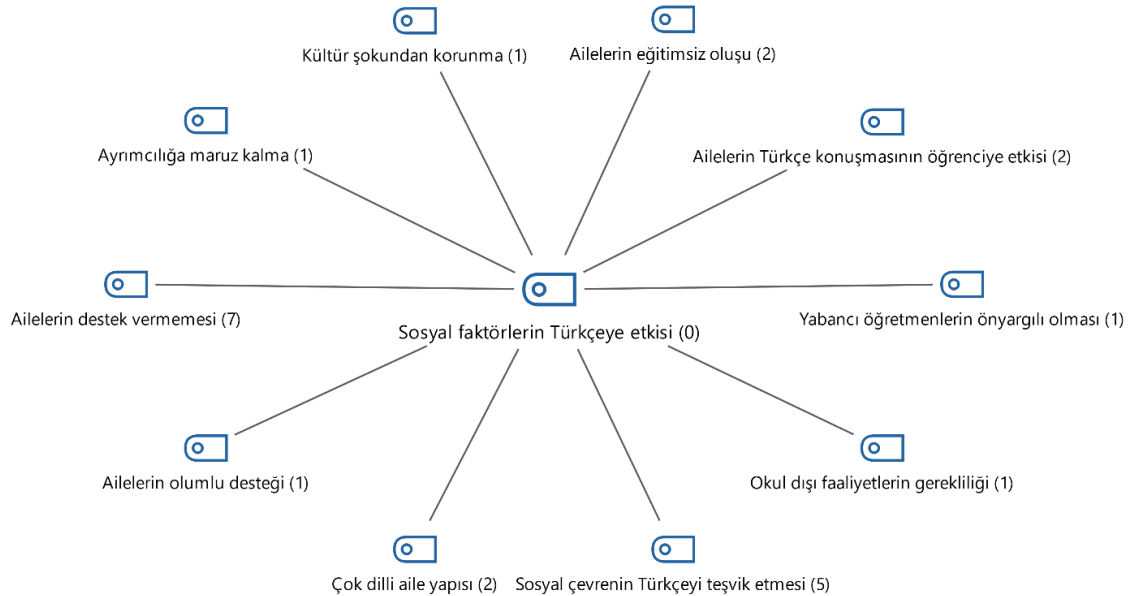

Şekil 8: İki Dilliliğin Türkçe Üzerindeki Etkisi

Şekil 8 incelendiğinde, iki dilliliğin Türkçe üzerinde hep olumsuz etkilere neden olduğu görülebilmektedir. İkinci dilin ana dilini baskılaması ve ikinci dilin telaffuzu bozması karşılaşılan olumsuz etkilerdendir. Buna göre öğrencilerin, toplumun dilini öğrenmesi onların hem Türkçelerini baskılamakta hem de Türkçe telaffuzlarının bozulmasına neden olmaktadır. Ayrıca ikinci dilden olumsuz aktarım yapılması, ana dilde zorlanıldığında ikinci dilin tercih edilmesi ve çocukların iki kültür arasında kalmaları da yine elde edilen bulgulardandır. Şekilde görülen ve dikkat çeken bir diğer sorun ise bazı ailelerin Türkçeyi yanlış kullanmaları ve çocukların da bundan etkilenmesidir. Özellikle iki dilli olarak yetişmiş ailelerin zaten sayılan diğer etkileri yaşadıkları, bunları da çocuklarına aktardıkları sunulan görüşlerdendir.

Sosyal Faktörlerin Türkçeye Etkisi

İki dilli Türk çocuklarının yaşadıkları toplumdaki sosyal faktörlerin Türkçeye etkisine yönelik görüşler Şekil 9'da sunulmuştur:

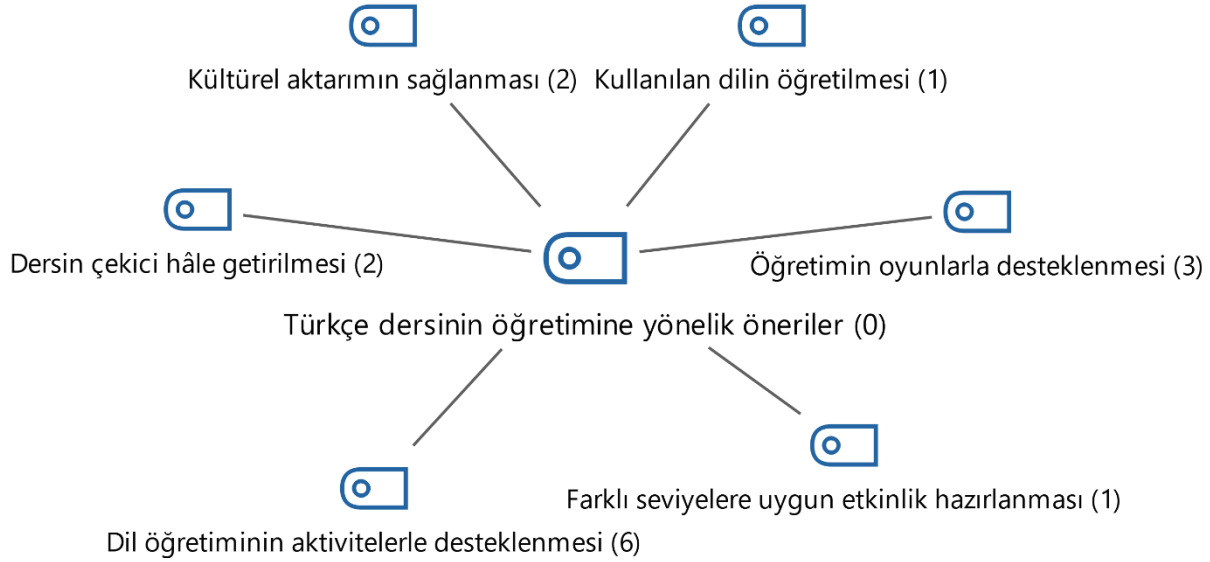
Şekil 9: Sosyal Faktörlerin Türkçeye Etkisi

Şekil 9 incelendiğinde, sosyal faktörlerin iki dilli Türk çocuklarının Türkçe öğrenme süreçleri üzerinde olumlu ve olumsuz etkilerinin olabildiği ve Türkçe öğrenme sürecine yönelik önerilerin sunulduğu görülmektedir. Sosyal çevrenin Türkçeyi teşvik etmesi, ailelerin çocuğu desteklemesi ve Türkçe konuşmaları olumlu etkilerdendir. Ayrıca ailenin ve çevrenin hem Türkçe konuşmasının hem de teşvik etmesinin çocukları kültür şokundan koruduğu, bunun da Türkçe öğrenme isteği noktasında

olumlu etkiye sahip olduğu tespit edilmiştir. Bunlara karşın sosyal çevrenin olumsuz tutumları ise çocukların Türkçe öğrenme sürecine ket vurabilmektedir. Ailelerin destek vermemesi, çocukların Türkçe konuştukları için ayrımcılığa maruz kalmaları, yabancı öğretmenlerin önyargılı olması ve ailelerin eğitimsiz olması gibi etkenler çocukların Türkçe öğrenme süreçlerini olumsuz etkilemektedir. Bazı görüşlere göre ise Türkçenin tam olarak öğrenilebilmesi için okul dışında da faaliyetlerin yapılması gerekmektedir. Bunlara göre sosyal çevre bu konuda gerekli desteği sağlamalıdır.

Türkçe Dersinin Öğretimine Yönelik Öneriler

İki dilli Türk çocuklarının almış oldukları Türkçe dersinin öğretimine yönelik önerilerle ilgili görüşlere Şekil 10'da yer verilmiştir:

Şekil 10: Türkçe Dersinin Öğretimi

Türkçe dersinin nasıl işlenmesi gerektiği, ne tür materyaller ve yöntem-tekniklerin kullanılması gerektiği ilişkin önerilerle ilgili görüşler Şekil 10'da yer almaktadır. Buna göre sunulan önerilerin başında dil öğretiminin çeşitli aktivitelerle desteklenmesi gerektiği gelmektedir. Türkçenin kolay öğrenilmesini sağlamak, öğrencilerin ilgi ve motivasyonlarını artırmak için de öğretimin oyunlarla desteklenmesi, dersin ilgi çekici hâle getirilmesi ve Türk kültürünü tanıtan, benimseten yöntemlerle kültürel aktarımın yapılması gerektiği de tekrar eden öneriler arasında yer almaktadır. Farklı seviyelere uygun etkinliklerin hazırlanması ve kullanılan dilin öğretilmesi de sunulan diğer önerilerdir.

Tartışma ve Sonuç

Yurt dışında yaşayan iki dilli Türk çocuklarının hem Türkçeyi öğrenmesi hem de Türk kültüründen ve millî kimliğinden kopmaması için Türkçe öğretim faaliyetleri oldukça önemli bir görev üstlenmektedir. Bu görevin tam anlamıyla yerine getirilebilmesi ise yürütülen faaliyetlerin niteliğiyle doğru orantılıdır. Faaliyetlerde görülen eksikliklerin giderilmesi ve daha nitelikli hâle getirilmesi bu yüzden elzemdir. Yurt dışında ana dili olarak Türkçe öğretiminin genel görünümünü ortaya çıkarmak amacıyla hazırlanan bu çalışmanın amacı da ilgili alanda tespit edilen boşluğa nitel ve tematik açıdan yorumlayıcı bir bakış açısı kazandırmak böylece yurt dışında ana dili olarak Türkçe öğretim faaliyetlerine yönelik hazırlanan çalışmaları meta-tematik analiz çerçevesinde inceleyerek mevcut durumu ortaya koymaktır. Bu amaç doğrultusunda yurt dışında ana dili olarak Türkçe öğretimi konulu görüşme, gözlem, günlük verilerini içeren çalışmalar toplanmış ve bu çalışmalarda yer alan bulgulardan kodlar çıkarılmış, bu kodlardan temalara ulaşılmış sonuçta da Türkçe öğretiminin genel görünümü ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır.

İlk olarak öğretmenlerin neden yurt dışında çalışmayı tercih ettikleri ve neden oralarda Türkçe öğrettikleri ile ilgili bulgular ele alınmıştır. Elde edilen bulgular neticesinde öğretmenlerin daha çok Türkiye'yi temsil etme bilinciyle yurt dışına gittikleri tespit edilmiştir. Mesleki gelişim, kişisel

gelişim, duygusal tatmin, ailevi sebepler, akademik gelişim ve yurt dışını görme isteği gibi nedenler de yine öğretmenlerin bu görevi üstlenme nedenleri olarak verilebilir. Şen ve Burgul Adıgüzel (2018) de yaptıkları araştırmada öğretmenlerin daha çok gelişme, sorumluluk hissetme ve oradaki çocuklara yardım etme amacıyla bu işi tercih ettiklerini belirlemişlerdir.

İki dilli Türk çocuklarına yönelik gerçekleştirilen Türkçe öğretimi çalışmalarına destek verme, fırsatlar sağlama ve iş birliği yapma konusunda kurumların rolüne yönelik görüşler incelenmiş ve hem konsoloslukların hem yerel makamların hem de sivil toplum kuruluşlarının yürütülen faaliyetleri destekledikleri ortaya çıkmıştır. Ancak sunulan desteklerin yetersiz olduğu ya da hiç destek sunulmadığına yönelik görüşler de mevcuttur. Nitekim Arıcı ve Kırkılıç (2017) da çalışmalarında, konsolosluklar ve ataşeliklerin sunmuş oldukları desteğin yetersiz olduğuna dair sonuçlara ulaşmıştır. Benzer sonuçlara Sarıkaya'nın (2014) çalışmasında rastlamak da mümkündür. Araştırmaya göre sivil toplum kuruluşları Türkçe eğitimlerini destekleme noktasında oldukça zayıf kalmaktadır.

Yurt dışında ana dili olarak Türkçe öğrenen bireyler için hazırlanmış programlar ve bu sürecin planlanmasıyla ilgili görüşler incelendiğinde daha çok olumsuz görüşlerin sunulduğu görülmüştür. Bu süreçte en fazla karşılaşılan sorun ders saatlerinin yetersiz olmasıdır. Bunu öğrenme sürecindeki düzensizlikler ve bulunulan ülkenin eğitim sistemiyle olan farklılıklar takip etmektedir. Ayrıca, programın hedef kitleye göre yapılmaması, standart bir modelin uygulanmaması, Türkiye şartlarına göre program hazırlanması, programın yetersiz olması, konular arasında kopukluklar olması ve öğrenci profillerinin dikkate alınmaması gibi sorunların olduğu da tespit edilmiştir. Arıcı ve Kırkılıç (2017) da çalışmalarında ders saatlerinin yetersiz olmasından dolayı sorunlar yaşandığını tespit etmiştir. Benzer şekilde Kalenderoğlu ve Zorluoğlu, (2018) da ders saatlerinin yetersiz olduğunu ve müfredatın oldukça sınırlı olduğunu tespit etmiştir. Sönmez (2018) ise düzenlenen eğitim öğretim sürecinin öğrencilerin ihtiyaçlarını karşılamadığını belirtmektedir. Yaman ve Dağtaş (2018) da öğretim programının yetersiz olmasından dolayı sorunlar yaşandığını dile getirmiştir. Alan yazındaki bu sonuçlar çalışmada ortaya çıkarılan bulguları desteklemektedir.

İki dilli Türk çocuklarına Türkçe öğretiminde kullanılan materyallerle ilgili görüşler incelenmiş ve bu materyallere yönelik olumlu ve olumsuz görüşlerin sunulduğu tespit edilmiştir. Özellikle ders kitapları üzerinde yoğunlaşan görüşler, kitapların yetersiz olduğunu ortaya çıkarmıştır. Çelik ve Gülcü'nün (2016) çalışma sonuçları da bu doğrultudadır. Çalışmaya göre ders kitapları birçok açıdan yetersiz bulunmuştur. Ayrıca Yaman ve Dağtaş (2016), Sönmez (2018), Parlak ve Alkan (2014), Karadağ ve Baş (2019), Arıcı ve Kırkılıç (2017) da çalışmalarında ders kitaplarının yetersiz olduğu, öğrencilerin seviyesinin çok üstünde metinlerin olduğu, materyallerin yetersiz kaldığı, çeşitli materyal desteğinin sunulmadığı, materyallerin öğrencilerin hazırbulunuşluk seviyelerine uygun olmadığı, kitapların seviyenin çok üstünde olduğu gibi sonuçlara ulaşmışlardır.

Yurt dışında gerçekleştirilen Türkçe dersinin durumuna yönelik görüşler incelenmiş ve yurt dışında gerçekleştirilen Türkçe derslerine yönelik olumlu görüşlerin verildiği ancak daha çok olumsuz görüşlerin sunulduğu tespit edilmiştir. Dersin Türkçeye olan ilgiyi artırması ve dil becerilerini geliştirmesi sunulmuş olan olumlu görüşlerdir. Buna karşın öğrencilerin Türkçe dersine önem vermemesi, derse karşı önyargılı olunması, devamsızlık yapılması, derslerin puanlama dışı bırakılması, okulların dersi gereksiz görmesi, aynı sınıfta farklı seviyelerden öğrencilerin bulunması ve alternatif ölçme değerlendirme araçlarına ihtiyaç duyulması verilmiş olan olumsuz görüşlerdendir. Kalenderoğlu ve Zorluoğlu (2018) da araştırmalarında Türkçeye karşı ilgisizliğin ve isteksizliğin olmasının dersleri olumsuz etkilediğini ortaya çıkarmışlardır. Benzer şekilde Yaman ve Dağtaş (2018) da yaş ve seviyeye göre sınıf oluşturulamamasının Türkçe öğretim sürecini olumsuz etkilediğini belirtmiştir.

Yurt dışında ana dili olarak Türkçe öğrenen iki dilli bireylerin, Türkçe dil becerilerini kullanma durumları incelenmiştir. Elde edilen bulgular neticesinde öğrencilerin söz varlığının yetersiz olduğu, özellikle konuşma ve yazma becerilerini kullanmada da sorunlar yaşadıkları tespit edilmiştir.

Alan yazındaki araştırmaların bulguları da bu sonuçları destekler niteliktedir. Aydın (2013) yaptığı araştırmada öğrencilerin yazım ve noktalamada ciddi problemler yaşadığını, söz dizimsel yanlışlıkların yüksek oranda görüldüğünü ortaya çıkarmıştır. Belet Boyacı ve Genç Ersoy (2015) da öğrencilerin sözcük dağarcığının yetersiz olduğunu, buna bağlı olarak da kendilerini ifade etme noktasında sorunlar yaşadıklarını dile getirmiştir. Ayrıca öğrencilerin sözcük seçimi, söz dizimi ve sesletim yanlışları yaptıkları da söylenebilir (Aydın ve Gün, 2018). Tüm bunların sonucunda da öğrenciler ana dillerinde kendilerini ifade etmede zorluk yaşamaktadırlar (Kızıılmeşe ve Okur, 2020).

İki dilli Türk çocuklarına, aileleri tarafından sunulan Türkçe dil desteğine ilişkin görüşler incelenmiş ve çoğu ailenin çocuğunu desteklediği ancak bazı ailelerin çocuklarına destek sunmadığı veya az destek sunduğu sonuçlarına ulaşılmıştır. Buna göre ailelerin birçoğu evlerinde Türkçe televizyon kanallarını tercih ettiklerini belirtmiştir. Bununla birlikte çocukların Türkçeyi öğrenebilmeleri için evde Türkçe konuşulması da diğer bir bulgudur. Ailece Türkçe çalışılması, çocukları Türkçe kitap okumaya yönlendirme ve çocukların yaptıkları hataların düzeltilmesi de yine ailelerin çocuklara sağladığı destekler olarak verilebilir. Kalenderoğlu ve Zorluoğlu (2018) bazı Türk ailelerinin Türkçe eğitimine karşı ilgisiz ve isteksiz olduğunu ortaya çıkarmıştır. Buna karşın ev ortamında Türkçe konuşmaları, medya araçlarını Türkçe kullanmaları, Türkçe kitap okumaları ve Tatillerde Türkiye'ye gitmeleri (Oksal ve Güner, 2017) ailelerin çocuklarını Türkçe öğrenme süreçlerinde desteklediklerini göstermektedir.

İki dilli birey olmanın Türkçe üzerindeki etkilerine yönelik görüşlere göre iki dillilik, Türkçe üzerinde hep olumsuz etkilere neden olmaktadır. İkinci dilin telaffuzu bozması en çok karşılaşılan olumsuz etkilerden biridir. Buna göre öğrencilerin, toplumun dilini öğrenmesi onların Türkçe telaffuzlarının bozulmasına neden olmaktadır. Ayrıca ikinci dilden olumsuz aktarım yapılması ve ikinci dilin ana dilini baskılaması da karşımıza en fazla çıkan diğer olumsuz etkilerdir. Ana dilde zorlanıldığında ikinci dilin tercih edilmesi ve çocukların iki kültür arasında kalmaları da yine elde edilen bulgulardandır. Aydın'a (2013) göre öğrencilerin yazılı anlatımda sorunlar yaşamasında Türkçeye yeteri kadar hâkim olamamanın yanında toplumun dilinin de etkisi vardır.

İki dilli Türk çocuklarının yaşadıkları toplumdaki sosyal faktörlerin Türkçeye etkisine yönelik görüşler incelenmiş ve sosyal faktörlerin iki dilli Türk çocuklarının Türkçe öğrenme süreçleri üzerinde olumlu ve olumsuz etkilerinin olabildiği tespit edilmiştir. Ailelerin çocuğu desteklemesi ve Türkçe konuşmaları, sosyal çevrenin Türkçeyi teşvik etmesi olumlu etkilerdendir. Ayrıca ailenin ve çevrenin hem Türkçe konuşmasının hem de teşvik etmesinin çocukları kültür şokundan koruduğu, bunun da Türkçe öğrenme isteği noktasında olumlu etkiye sahip olduğu tespit edilmiştir. Bunlara karşın sosyal çevrenin olumsuz tutumları ise çocukların Türkçe öğrenme sürecine ket vurabilmektedir. Çocukların Türkçe konuştukları için ayrımcılığa maruz kalmaları, yabancı öğretmenlerin önyargılı olması, ailelerin destek vermemesi ve ailelerin eğitimsiz olması gibi etkenler çocukların Türkçe öğrenme süreçlerini olumsuz etkilemektedir. Baştuğ ve Kara (2018) tarafından yapılan araştırmada, kültürünü unutmaması için çocukların Türkçe öğrenmesi gerektiği bu yüzden de çevre tarafından çocukların teşvik edildiği tespit edilmiştir. Buna bağlı olarak da ailelerin evlerinde Türkçe konuşmaları, Türkçe TV kanallarını takip etmeleri veya tatil için Türkiye'ye gelmeleri (Oksal ve Güner, 2017; Parlak ve Alkan, 2014) çevrenin olumlu etkileri arasında sayılabilir. Buna karşın çocukların ayrımcılığa uğraması, Türkçe öğrenme ortam ve imkânlarının kısıtlı olması (Gelekçi, 2010) ise sosyal çevrenin Türkçe öğrenme sürecindeki olumsuz etkilerdendir.

Çalışmada son olarak da Türkçe dersinin nasıl işlenmesi gerektiği, ne tür materyaller ve yöntem-tekniklerin kullanılması gerektiğine ilişkin öneriler incelenmiştir. Buna göre sunulan önerilerin başında dersin ilgi çekici hâle getirilmesi gerektiği gelmektedir. Kullanılan dilin öğretilmesi ve Türk kültürünü tanıtan, benimseten yöntemlerle kültürel aktarımın yapılması gerektiği de çokça tekrar eden öneriler arasında yer almaktadır. Türkçenin kolay öğrenilmesini sağlamak, öğrencilerin ilgi ve motivasyonlarını artırmak için de öğretimin oyunlarla desteklenmesi, farklı seviyelere uygun

etkinliklerin hazırlanması, dil öğretiminin çeşitli aktivitelerle desteklenmesi de sunulan diğer önerilerdir.

Çalışmadan elde edilen sonuçlar neticesinde şu öneriler sunulabilir:

- Yurt dışındaki tüm kurum ve kuruluşların Türkçe öğretimi faaliyetlerini destekleme noktasında üzerine düşen görevi yerine getirmesi gerekmektedir.
- Ana dili olarak Türkçe öğrenen iki dilli çocukların ilgi, seviye ve ihtiyaçlarının dikkate alınması ve buna göre programların, kitapların hazırlanması gerekmektedir.
- Ailelerin, Türkçe konusunda bilinçlendirilmesi, çocukların ise neden Türkçe öğrenmeleri gerektiği konusunda motive edilmesi gerekmektedir.

Araştırma ve Yayın Etiği

Bu çalışmada, Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi'nde belirtilen tüm kurallara uyulmuştur. Yönergede *Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiğine Aykırı Eylemler* başlığı altında açıklanan eylemlerden hiçbiri gerçekleştirilmemiştir.

Etik Kurul İzni

Çalışmada incelenen veriler daha önceden oluşturulmuş dokümanlardan elde edildiğinden dolayı çalışma için etik kurul izni alınmamıştır.

Yazarların Katkı Oranı

Birinci yazarın katkı oranı %50, ikinci yazarın da katkı oranı %50'dir.

Çıkar Çatışması

Herhangi bir çıkar çatışması yoktur.

Kaynakça

- Akıncı, B., Nergiz, A. ve Gedik, E. (2015). Uyum süreci üzerine bir değerlendirme: Göç ve toplumsal kabul. *Göç Araştırmaları Dergisi*, 2, 58-83.
- Akıncı, M. A. (2012). Ben zaten Türkçe biliyorum, Türkçe derslerine niye gideyim ki? Fransa'da Türkçenin öğretilmesinde son durum. Ed. A. Isina. *Turkic Council, Turkic Diaspora and Socio-Economic Cooperation, Türk Dünyası Serisi 1.* (ss. 361-376). TASAM yayınları,
- Arıcı, B. ve Kırkkılıç, H. A. (2017). Yurt dışında görev yapan Türkçe ve Türk kültürü öğretmenlerinin Türkçe ve Türk kültürü derslerine ilişkin görüşleri. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 5(41), s. 480-500.
- Arslangilay, A. S. ve Özdemir, M. Ç. (2016). Third generation Turkish children and bilingual bicultural education models: Hessen State KOALA project. *Journal of Education and Future*, 10, 105-135.
- Aydın, G. ve Gün, M. (2018). Çok uluslu aileye sahip iki dilli çocukların Türkçe sözlü dil becerilerinin yanlış çözümleme yöntemine göre incelenmesi. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 6(2), 325-342.
- Aydın, İ. S. (2013). İki dilli Türk öğrencilerin yazılı anlatım becerilerine yönelik bir durum çalışması. *Journal of Turkish Studies*, 8(9), 657-670.
- Baştuğ, D. ve Kara, Ş. (2018). İki dilli Türk çocuklarının ana dil öğretimine ilişkin aile görüşleri. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, Yabancı Dil Olarak Türkçenin Öğretimi Özel Sayısı*, 31-42. DOI: 10.19171/uefad.430142
- Batdı, V. (2019). Meta-tematik analiz. V. Batdı (Ed.), *Meta-tematik analiz: Örnek uygulamalar içinde.* (ss. 10-76). Anı Yayıncılık.
- Batdı, V. ve Atik, Ü. (2020). İstasyon tekniğinin meta-tematik analizi. *Uluslararası Eğitim Araştırmacıları Dergisi*, 3(1), 60-70.
- Belet Boyacı, Ş. ve Genç Ersoy, B. (2015). Yurt dışında yaşayan Türk çocuklarına sözcük öğretimi sürecine ilişkin öğretmen görüşlerinin değerlendirilmesi. *Turkish Studies*, 10(15), 159-180.

- Biçer, N. ve Alan, Y. (2018). İki dillilik bağlamında Suriyeliler üzerinde Türkçenin etkisi. *Yeni Türkiye*, 24(100), 346-352.
- Burak, D. ve Amaç, Z. (2021). Mülteci öğrenciler kanadı kırık kuşlar gibidir: Öğretmen adaylarının mülteci öğrenci algıları. *Milli Eğitim Dergisi, Türkiye’de ve Dünyada Göçmen Eğitimi* özel sayısı, 1, 221-247. DOI: 10.37669/milliegitim.955233
- Canatan, K. (1990). *Göçmenlerin kimlik arayışı*. Endülüs Yayınları.
- Cummins, J. (1976). *The influence of bilingualism on cognitive growth: a synthesis of research findings and explanatory hypotheses*. Working Papers on Bilingualism.
- Çelik, Y. ve Gülcü, İ. (2016). Yurtdışında kullanılan Türkçe ve Türk kültürü ders kitaplarının öğretmen görüşleri açısından değerlendirilmesi. *Bartın University Journal of Faculty of Education*, 5(2), 287-296. DOI: 10.14686/buefad.v5i2.5000183344
- Demir, T. (2010). Yurt dışındaki Türk çocukları için Türkçe ve Türk kültürü dersi öğretim programı kapsamındaki Türkçe dersi kazanımlarının değerlendirilmesi. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 30(3), 913-937.
- Ekmekçi, V. (2012). Belçika’da Türkçe dersinin problemleri hakkında öğretmen görüşleri. *Gazi Üniversitesi Türkçe Araştırmaları Akademik Öğrenci Dergisi*, 2(3), 1-13.
- Ekşi, A. (2002). Sığınmacı ve göçmenlerde psikopatoloji. *Türk Psikiyatri Dergisi*. 13(3), 215- 221
- Faist, T. (2000). *The volume and dynamics of international migration and transnational social spaces*. Oxford University Press.
- Gelekçi, C. (2010). Belçika’daki Türk çocuklarının eğitim-öğretim yaşantılarında karşılaştıkları sorunlar ve ayrımcılığa yönelik görüşleri. *Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları (HÜTAD)*, 12(12), 163-194.
- Grosjean, F. (1982). *Life with two languages: an introduction to bilingualism*. Harvard University Press.
- Hassanzadeh, N. ve Nesa, N. (2011). The effect of awareness and explicit knowledge of mother tongue grammar on the learning of foreign language grammar. *Journal of Academic and Applied Studies*, 1(2) 7-24.
- İnce, B. (2011). *Yurt dışındaki Türk çocuklarının ana dilleri Türkçe’de yaşadıkları anlatım sorunları: Fransa örneği*. Yayımlanmamış Doktora Tezi. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Joshi, S. C. (1999). *Sociology of migration and kinship*. Anmol
- Kalenderoğlu, İ. ve Zorluoğlu, Y. (2018). Çoklu zekâ kuramına göre yurtdışında yaşayan Türk çocuklarına Türkçe öğretimi ile ilgili öğretmen görüşleri. *21. Yüzyılda Eğitim ve Toplum Eğitim Bilimleri ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 7(20), 577-601.
- Karababa, Z. C. ve Karagül, S. (2014). Yurt dışındaki Türklere Türkçe öğrenenlerin sınıf içi uygulamalara yönelik görüşleri. *Milli Eğitim Dergisi*, 44(204), 155-166.
- Karadağ, Ö. ve Baş, B. (2019). Türkçe ve Türk kültürü dersine dair ihtiyaç analizi. *Sakarya University Journal of Education*, 9(3), 434-454. DOI: 10.19126/suje.644826
- Kırmızı, B. (2016), Göçmen Türklerin Almanya’da yaşadığı sorunların dünü ve bugünü. *Littera Turca Journal of Turkish Language and Literature*, 2(3), 145-156.
- Kızılmeşe, R. ve Okur, A. (2020). Yenilikçi eğitim ve öğretim uygulamaları kapsamında Belçika’daki ikidilli Türk çocuklarına Türkçenin eğitimi ve öğretimi üzerine bir çalışma (Gent örneği). *Uluslararası Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi Dergisi*, 3(1), 64-92.
- MEB. (1998). *Millî eğitim temel kanunu*. MEB Yayınları.
- MEB. (2018). *Türkçe ve Türk kültürü dersi öğretim programı (1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 ve 8. seviyeler)*. MEB Yayınları.

- Oksal, A. ve Güner, F. (2017). Fransa'daki Türkçe ve Türk kültürü dersine yönelik veli ve öğrenci görüşleri: Aveyron Bölgesi örneği. *International Journal of Languages Education*, 5(4), 73-84.
- Oruç, Ş. (2016). Ana dili, ikinci dil, iki dillilik, yabancı dil. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 45, 279-290. <http://dx.doi.org/10.9761/JASSS3411>.
- Özdemir, S. M., Benzer, H. ve Akbaş O. (2009). Almanya'da yaşayan 15-19 yaş Türk gençlerinin eğitim sorunlarına ilişkin bir inceleme (Kuzey Ren Vestfalya örneği). *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi (KEFAD)*, 10(1), 23-40.
- Parlak, H. ve Alkan, A. (2014). Avustralya'da ilkokul düzeyindeki Türk öğrencilerin ana dil ediniminde aile ve okul etkileşimi. *International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 9(9), 855-869.
- Rollfs, S. (2009) *Yine iki dillilik üzerine*. Die Gaste.
- Sarı, M. (2001). *İki dilli çocukların çözümleme yöntemiyle okuma- yazma öğrenirken karşılaştıkları güçlükler*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Çukurova Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Adana.
- Sarıkaya, H. S. (2014). Belçika Flaman bölgesi eğitim sisteminde Türk kökenli çocukların yaşadığı temel eğitim sorunlarının incelenmesi. *The Journal of Academic Social Sciences*, 8, 246-260.
- Sönmez, H. (2018). Fransa'da Türkçe eğitiminin ihtiyaçları üzerine bir durum incelemesi. *Turkish Studies*, 13(27), 1285-1303.
- Sönmez, H. (2020). İki dilli Türk çocuklarının Avrupa'daki ülkelere göre Türkçe eğitimleri ile ilgili bir literatür değerlendirmesi. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 13(1), 12-33.
- Şen, Ü. (2010). Yurt dışında yaşayan Türk çocuklarının ana dili eğitimine yönelik milli eğitim bakanlığı bünyesinde yapılan çalışmalar ve uygulamalar. *Zeitschrift für die Welt der Türken Journal of World of Turks ZfWT*, 2(3), 239- 253.
- Şen, Ü. ve Burgul Adıgüzel, F. (2018). Türkçe ve Türk kültürü dersi öğretmenlerinin yurt dışı görevini tercih etme nedenleri ve görevlerine ilişkin beklentileri. *Aydın Tömer Dil Dergisi*, 3(1), 67-90.
- Türk Dil Kurumu. (2011). *Türkçe sözlük*. Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Tavşancıl, E. ve Aslan, E. (2001). *Sözel, yazılı ve diğer materyaller için içerik analizi ve uygulama örnekleri*. Epsilon Yayınları.
- Tüfekçi, M. (2002). *78. yılında öğretim birliği ve yurtdışında eğitim gören Türk öğrenciler*. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları.
- Weinrich, U. (1968). *Language in contact*. The Hague: Mouton.
- Yaman, H. ve Dağtaş, A. (2015). İngiltere'deki iki dilli Türk çocuklarına Türkçe öğreten öğretmenlerin ihtiyaç analizi: SWOT analizi örneği. *Uluslararası Sosyal ve Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2(4), 47-82. DOI: 10.20860/ijoses.53160
- Yazıcı, Z. ve Genç İltar, B. (2008). Okul öncesi dönemdeki iki dilli/çok dilli çocukların dil kazanım süreci. *Dil Araştırmaları Dergisi*, 3, 47-61.
- Yıldız, C. (2012). *Yurt dışında yaşayan Türk çocuklarına Türkçe öğretimi*. Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı.
- Yıldız, M. ve Öztürk, S. (2013). Almanya'da ilkokulda (grundschule) öğrenim gören Türk çocuklarının yazma becerileri üzerine bir inceleme: Stuttgart örneği. *Zeitschrift für die Welt der Türken*, 5(2), 139-155.
- Yıldız, C. ve Çakır, M. (2016). *Almanya'daki Türk öğretmenlerin bu ülkede verdikleri Türkçe ve Türk kültürü dersinin uygulanmasına ilişkin görüşleri ve karşılaştıkları sorunlar*. Uluslararası Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretimi Kongresi, 20-21 Mayıs 2016.